

ДО
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

от Съюз на съдиите в България
по конституционно дело № 10 / 2018 г.

Уважаеми конституционни съдии,

Съюзът на съдиите в България, като съсловна организация на български съдии, е поканена да изрази становище по конституционно дело № 10 / 2018 г. Предмет на делото е искане на тричленен състав на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 280, ал. 2, предл. 3 от Гражданския процесуален кодекс в частта „ . . . както и при очевидна неправилност“.

Становището на Съюза на съдиите в България е, че искането на Върховния касационен съд е основателно по следните съображения:

Конституционният съд в Решение № 4 от 16.06.2009 г. по к. д. № 4/2009 г. приема, че факултативният достъп до касационно обжалване чрез селекция на касационните жалби по критериите на чл. 280, ал. 1 от ГПК не

противоречи на Конституцията, тъй като чл. 119 от Конституцията не предвижда задължително триинстанционно производство по делата.

Със ЗИДГПК ДВ бр. 86/27.10.2017г. законодателят създава нова алинея 2 на чл. 280 със следния текст: „Независимо от предпоставките по ал. 1 въззивното решение се допуска до касационно обжалване при вероятна нищожност или недопустимост, както и при очевидна неправилност.“

Предложението за изменение на закона е обосновано пред народните представители във второто извънредно заседание на Народното събрание на 17 октомври 2017г. с необходимостта от въвеждане на нови основания за допускане до касационно обжалване, които да осигурят разглеждането по същество на повече дела от Върховния касационен съд. Първите две нови основания за допускане до касационно обжалване „вероятна нищожност или недопустимост“ на въззивните решения не се атакуват пред Конституционния съд поради безспорното и досега право на Върховния касационен съд да се занимае с тези въпроси още във фазата по допускане. Така в Тълкувателно решение № 1/2009 ОСГКТК на ВКС е прието, че Върховният касационен съд преди да разреши спора по същество трябва да се произнесе дали обжалваното решение отговаря на изискванията за валидност и допустимост. Конституционният съд възприема това становище в Решение № 4 от 11.03.2014 г. по к. д. № 12/2013 г., където посочва, че процесуалните норми за валидност и допустимост на решението са особено съществени, поради което съдът е длъжен да следи служебно за спазването им във всеки стадий от развитие на делото и по-специално в производството по допускане на касационното обжалване по чл. 288 ГПК. Употребата на думата „вероятна“ показва, че съставът на Върховният касационен съд в определението по чл. 288 от ГПК не се ангажира с категоричен извод.

Атакуваното основание за допускане до касационно обжалване на въззивно решение при „очевидна неправилност“ представлява същински нов критерий за селекция, който действително притежава потенциала да разшири достъпа до касационно обжалване по същество.

Неправилността е основание за касационно обжалване, дефинирана в чл. 281 т. 3 от ГПК - нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост. Тези пороци на въззивното решение са обективни, но могат да бъдат открити от съдебния състав на Върховния касационен съд само след задълбочена преценка на касационната жалба, отговора, доводите на страните и цялото дело. Тази проверка не би могла да се извършва в закритото заседание по чл. 288 от ГПК в отсъствие на страните, защото би противоречала на едни от основните принципи в гражданския процес за непосредственост и устност - чл.235, ал.1 ГПК, чл.143 ал.3 ГПК. Страните по делото се лишават от възможност да изложат непосредствено и устно пред съдебния състав своите тези и да се противопоставят на аргументите на другата страна. Присъствието на страните в открито заседание би им осигурило възможност да изложат поредица съображения, които могат да се породят и развият само в едно състезателно производство. Определението по чл. 288 ГПК, с което съставът на Върховния касационен съд се произнася в закрито заседание по допускане на касационното обжалване, не представлява нито тълкуване, нито решаване по същество, а специфична правораздавателна дейност. Тя е предварителна и досега мотивите за допускане или недопускане поначало не са се влияели от правилността на съдебния акт. Дори когато служебно се допуска касационно обжалване поради нарушение на императивна норма, то пак порокът не е очевиден, а се изследва изчерпателно в касационното решение. Когато съставът на Върховния касационен съд допуска касационната жалба до разглеждане по същество, определението по чл. 288 ГПК не би следвало да обвързва съдебния състав при окончателното произнасяне с касационно решение. Именно в касационното решение върховната инстанция се произнася дали въззивното решение е правилно или неправилно. Една предварителна преценка, че решението е „очевидно неправилно“, обвързва състава на Върховния касационен съд да приеме същото и в касационното решение. Това е така, защото „очевидна“ неправилност представлява квалифицирано проявление на пороците на въззивното решение. Щом съдът приеме веднъж, че пороците на въззивното решение са „очевидни“, внимателното вглеждане и анализиране по-нататък може да има резултат единствено пространно мотивиране на тези пороци, но не и извод, че такива пороци няма. Това следва от правилата на логиката. Касационното дело се оказва

предрешено още във фазата по допускане по чл. 288 от ГПК. Евентуално искане за отвод на състава поради предубеденост би бил основателен.

Посочи се вече, че неправилността на едно въззивно решение в извънредно ограничени брой хипотези може да бъде „очевидна“, тоест да се вижда само от текста на решението. И в тези случаи това, което е очевидно за едни, е невидимо за други. Процедурата по допускане на касационната жалба е възлова фаза в развитието на процеса по обжалване пред Върховния касационен съд, поради което не бива да зависи от субективното тълкуване на термин, който няма законова дефиниция и не може да бъде изяснен по тълкувателен път по начин, който да предвижда универсално правило за поведение. „Очевидна неправилност“ е бланкетна норма, която действително отваря по-широко вратите на касационната инстанция, но по един неопределен и неопределяем начин.

Изложението досега показва какви проблеми в прилагането на новата норма биха възникнали. Новата алинея 2 на чл. 280 ГПК в частта „очевидна неправилност“ променя концепцията за касационното обжалване, заложен в Гражданския процесуален кодекс в сила от 1.03.2008г. и представлява опит за връщане към редовната третата инстанция, която има задължителен, а не факултативен характер. Дали Върховният касационен съд може да продължи да осъществява основната си функция за върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища при действието на тази норма, е въпрос, на който Конституционният съд ще отговори. Съюзът на съдиите счита, че нормата на чл. 280, ал. 2 ГПК в частта „очевидна неправилност“ няма да допринесе за утвърждаване на принципите, провъзгласени в чл.117, ал.1, чл.122, ал.1, чл.119, ал.1 от Конституцията, а в съдебната практика ще се стигне с голяма вероятност до нарушаване на тези принципи.

гр. София,
3.07.2018 г.

Атанас Атанасов:
Председател на УС на ССБ